

**Σχετικά με την έκδοση της «Σύγχρονης Εποχής»
Β.Ι.Λένιν – Ι.Β.Στάλιν «Για την ταξική πάλη στην Ουκρανία»**

Η έκδοση της Σύγχρονης Εποχής που παρουσιάζουμε σήμερα αποτελεί μια συλλογή κειμένων των Β.Ι. Λένιν και Ι.Β. Στάλιν που αφορούν την εξέλιξη της ταξικής πάλης και της σοσιαλιστικής οικοδόμησης στην περιοχή της Ουκρανίας μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1930, μια περίοδο που περιλαμβάνει και τα πρώτα βήματα συγκρότησης της ΕΣΣΔ.

Αφορμή για την έκδοση στάθηκε η αντικομμουνιστική λάσπη που εκτοξεύουν τόσο τα επιτελεία των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, όσο και εκείνα της αστικής τάξης της Ρωσίας με την έναρξη του ιμπεριαλιστικού πολέμου στην Ουκρανία τον Φλεβάρη 2022.

Και οι δύο πλευρές, η καθεμιά με τις δικές της ξεχωριστές πινελιές, επιχειρούν να σπιλώσουν την οικοδόμηση του σοσιαλισμού κατά τον 20ο αιώνα, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην πολιτική της ΕΣΣΔ στο εθνικό ζήτημα. Θέλουν να παρουσιάσουν αυτή την πολιτική ως την μήτρα δήθεν της σημερινής σύγκρουσης στην Ουκρανία, αποκρύπτοντας έτσι την πραγματική αιτία που είναι η όξυνση των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών για τον έλεγχο πλουτοπαραγωγικών πηγών, σφαιρών επιρροής, δρόμων μεταφοράς ενέργειας και εμπορευμάτων.

Από τη μια μεριά η αντιδραστική κυβέρνηση της Ουκρανίας, που τα τελευταία 10 χρόνια καταπιέζει βάρβαρα τα δικαιώματα του Ρωσικής καταγωγής πληθυσμού (και όχι μόνο) και τα επιτελεία του ευρωατλαντικού ιμπεριαλισμού, που για δεκαετίες έχουν πρωτοστατήσει συστηματικά σε παραβιάσεις κρατικών συνόρων ανά τον πλανήτη, επιχειρούν υποκριτικά να

εμφανίσουν τον σημερινό πόλεμο από την σκοπιά τους ως πόλεμο για την υπεράσπιση της εθνικής αυτοδιάθεσης και του απαραβίαστου των συνόρων. Κατηγορούν την Σοβιετική εξουσία για την συντριβή στον εμφύλιο πόλεμο (1918-1922) της δήθεν ομόθυμης επιδίωξης του Ουκρανικού λαού για κρατική ανεξαρτησία, για συστηματικές παραβιάσεις των εθνικών δικαιωμάτων των Ουκρανών, για προσπάθειες εκρωσισμού του πληθυσμού, μέχρι και για σχεδιασμένη απόφαση «γενοκτονίας» του Ουκρανικού πληθυσμού την δεκαετία του 1930.

Από την άλλη μεριά, η αστική εξουσία της σημερινής Ρωσίας, με πρωταγωνιστικό ρόλο του ίδιου του Πούτιν, κατηγορεί τους μπολσεβίκους για την δυνατότητα που έδωσαν στην Ουκρανία να αποτελέσει αυτόνομη Δημοκρατία στα πλαίσια της Σοβιετικής Ένωσης, υποχωρώντας δήθεν στις απαιτήσεις και τις επιθυμίες των εθνικιστών για «να παραμείνουν [με κάθε τρόπο] στην εξουσία». Υποστηρίζει ότι η ομοσπονδιακή μορφή οργάνωσης της Σοβιετικής Ένωσης και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης / αποχωρισμού, που είχε αποτυπωθεί στα Συντάγματα της ΕΣΣΔ, αποτέλεσε εκείνο που δυναμίτισε δήθεν την ενότητα του Σοβιετικού κράτους.

Τα κείμενα της παρούσας συλλογής δίνουν αποστομωτική απάντηση σε όλες αυτές τις λαθροχειρίες της μιας και της άλλης πλευράς, που, παρά την προβαλλόμενη «αβυσσαλέα έχθρα» ανάμεσα τους, δεν δυσκολεύονται να συμπλεύσουν στον αντικομμουνισμό και τον αντισοβιετισμό.

Παράλληλα, στο πλούσιο υλικό που υπάρχει στην έκδοση και που παρουσιάζεται σε χρονολογική σειρά, ο αναγνώστης θα βρει πολλά στοιχεία σχετικά με την πορεία της επανάστασης στην περιοχή της Ουκρανίας, την δράση των αντεπαναστατικών δυνάμεων και των αστικοδημοκρατικών

κυβερνήσεων, την επέμβαση των καπιταλιστικών κρατών, την πορεία του ταξικού εμφυλίου πολέμου, αλλά και μετέπειτα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

Πολύτιμη βοήθεια για την διαμόρφωση της έκδοσης αποτέλεσε η αντίστοιχη συλλογή κειμένων που κυκλοφόρησε σε 2 ξεχωριστούς τόμους το 1936 από το εκδοτικό της Κ.Ε. του Κ.Κ.(μπ) Ουκρανίας με τίτλο «*Άρθρα και λόγοι για την Ουκρανία*» (ένας τόμος με κείμενα του Λένιν και ένας με κείμενα του Στάλιν). Η έκδοση της συλλογής είχε αποφασιστεί το 1935 από την Κ.Ε του Κ.Κ. (μπ) της Ουκρανίας. Σε σημείωμα του προς τον Ι.Β. Στάλιν σχετικά με την αναγκαιότητα της έκδοσης ο Π. Πόστισεφ, δεύτερος Γραμματέας του Κ.Κ(μπ) Ουκρανίας, επισήμαινε ότι *«Η έκδοση αυτής της συλλογής αποκτά ιδιαίτερα επίκαιρο και επείγοντα χαρακτήρα λόγω της απόσυρσης από την κυκλοφορία σημαντικού μέρους της βιβλιογραφίας για την ιστορία της Ουκρανίας, ως ιδεολογικά εχθρικής, και της έλλειψης, προς το παρόν, ενός συστηματικού και συνεπούς κύκλου ιστορίας της Ουκρανίας»*.

Στη λίστα των ντοκουμέντων (άρθρων, ομιλιών, κτλ) του Ι.Β. Στάλιν που στάλθηκαν στον ίδιο για εξέταση και επιμέλεια πριν την έκδοση περιλαμβάνονταν αρχικά 42 κείμενα. Ανατέθηκε στον Α.Ι. Στέτσκι (επικεφαλή του Τμήματος Αγκιτάσιας και Προπαγάνδας της Κ.Ε του ΠΚΚ) και σε δυο στελέχη του Ινστιτούτου Μαρξ-Ένγκελς-Λένιν να εξετάσουν και να επαληθεύσουν όλο το παραπάνω υλικό που προτεινόταν για ένταξη στη συλλογή και να κάνουν σχετικές προτάσεις. Στα Ρωσικά Κρατικά Αρχεία υπάρχει το σχετικό σημείωμα του Στέτσκι, που περιλαμβάνει αναλυτικές προτάσεις για το περιεχόμενο της συλλογής, τόσο στην βάση των αρχικών κειμένων που προτεινόταν, όσο και επιπλέον κειμένων του συγγραφέα. Στο παραπάνω σημείωμα περιλαμβάνονται και ντοκουμέντα του Γενικού

Γραμματέα του ΠΚΚ(μπ) που δεν περιλήφθηκαν αργότερα στα Άπαντα Στάλιν.

Εκτός από την τελική μορφή της Σοβιετικής έκδοσης, για την επιλογή των κειμένων της παρούσας έκδοσης βοήθησε και όλη η παραπάνω σχετική προεργασία που είχε γίνει κατά την διάρκεια του 1935. Μεταφράστηκαν επίσης και δημοσιεύονται για πρώτη φορά στην Ελληνική γλώσσα μια σειρά ντοκουμέντα που εντοπίστηκαν στα Ρωσικά (πρώην Σοβιετικά) Κρατικά Αρχεία, π.χ τηλεγραφήματα του Στάλιν στον Λένιν κατά την περίοδο Φλεβάρη – Αυγούστου 1920, όταν ο Στάλιν βρισκόταν για μεγάλα διαστήματα στην περιοχή της Ουκρανίας, με καθοδηγητική ευθύνη στο επιτελείο του Ν/Δ μετώπου, τηλεγραφήματα και επιστολές των δύο Σοβιετικών ηγετών προς άλλα κομματικά στελέχη, κτλ. Από το σύνολο των 91 ντοκουμέντων της συλλογής της Σύγχρονης Εποχής **τα 24 δημοσιεύονται για πρώτη φορά στην Ελληνική γλώσσα.** Τα υπόλοιπα ντοκουμέντα της έκδοσης παρατίθενται από τα Άπαντα των Λένιν και Στάλιν και περιλαμβάνουν κυρίως κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων της περιόδου μετά τη νίκη της επανάστασης, όταν η Σοβιετική εξουσία αντιμετώπισε τα φλέγοντα καθήκοντα στερέωσης της και επίλυσης του εθνικού ζητήματος στο πολυεθνικό κράτος.

Πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι ο Λένιν παρακολουθούσε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον ήδη από την προεπαναστατική περίοδο τις οικονομικο-κοινωνικές εξελίξεις στις ουκρανικές περιοχές της αυτοκρατορίας και την πορεία του επαναστατικού κινήματος σε αυτές. Σε μια σειρά έργα του, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δίνει μια εξαιρετικά ζωντανή και συγκεκριμένη ανάλυση της γοργής ανάπτυξης του καπιταλισμού και στις ουκρανικές επαρχίες και στηλιτεύει τις θεωρίες των ναρόννικων και των Ουκρανών

αστών δημοκρατών που θεωρούσαν ότι ο καπιταλισμός δεν είχε αναπτυχθεί εκεί και ότι η ταξική διαφοροποίηση δεν προχωρούσε. Χαρακτηριστικές είναι οι αναλύσεις του Λένιν στα έργα «*Νέες οικονομικές αλλαγές στην αγροτική ζωή*» (1893, Άπαντα, τόμος 1), «*Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Ρωσία*» (1899, τόμος 3) και «*Το αγροτικό ζήτημα στη Ρωσία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα*» (1908, τόμος 17). Τα συγκεκριμένα έργα του Λένιν δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, αλλά μπορεί κανείς εύκολα να ανατρέξει σε αυτά στην έκδοση των Απάντων Λένιν της «Σύγχρονης Εποχής», που, μαζί με την επανέκδοση των Απάντων Στάλιν (σε 16 τόμους) που πρόσφατα ολοκληρώθηκε, συνιστούν έναν πολύτιμο θησαυρό για το επαναστατικό κίνημα της χώρας μας.

Στην προεπαναστατική αρθρογραφία του ο Λένιν στέκεται συχνά και στην ανάπτυξη του επαναστατικού κινήματος στις περιοχές της Ουκρανίας, ως αναπόσπαστο κομμάτι του συνολικότερου κινήματος και των **ενιαίων** οργανώσεων του μπολσεβίκικου κόμματος στο έδαφος της τσαρικής αυτοκρατορίας. Επιμένει ιδιαίτερα στα γεγονότα στα μεγάλα προλεταριακά κέντρα της Ουκρανίας: τις Πρωτομαγιάτικες διαδηλώσεις στο Χάρκοβο το 1900, τις εξεγέρσεις των ναυτών στο θωρηκτό «Ποτέμκιν» και στο ναύσταθμο στη Σεβαστούπολη το 1905, την πάλη με οδοφράγματα στην Οδησσό, αλλά και τις αγροτικές εξεγέρσεις του 1902 σε Πολτάβα, Χάρκοβο και Χερσώνα.

Θεμέλιο της πολιτικής των μπολσεβίκων στο εθνικό ζήτημα αποτελούσε η αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, μέχρι και τον κρατικό αποχωρισμό, για τα έθνη που αποτελούσαν κομμάτι της τσαρικής αυτοκρατορίας. Όπως υπογράμμιζε ο Λένιν το 1914: «*Η παραμικρή υποστήριξη από το προλεταριάτο οποιουδήποτε έθνους των προνομίων της «δικής» του εθνικής αστικής τάξης θα προκαλέσει αναπόφευκτα δυσπιστία*

στο προλεταριάτο του άλλου έθνους, θα αδυνατίσει τη διεθνή ταξική αλληλεγγύη των εργατών, θα τους διασπάσει προς αγαλλίαση της αστικής τάξης. Και η άρνηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης ή του αποχωρισμού σημαίνει αναπόφευκτα στην πράξη υποστήριξη των προνομίων του κυρίαρχου έθνους».¹

Στην έκδοση, εκτός από στοιχεία που αφορούν το εθνικό ζήτημα και την συγκρότηση της ΕΣΣΔ (ζητήματα στα οποία θα αναφερθεί πιο εκτεταμένα ο σ. Χαρίσης), ο αναγνώστης θα συναντήσει και αρκετές πλευρές για την εξέλιξη της ταξικής πάλης στην Ουκρανία, της επανάστασης και των στρατιωτικών και οικονομικών γεγονότων.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα κείμενα του Λένιν και του Στάλιν που αφορούν την πάλη της νεαρής Σοβιετικής εξουσίας με το αστικό κοινοβούλιο της Ουκρανίας (τη Ράντα). Οι 2 μπολσεβίκοι ηγέτες αναδεικνύουν τον αντεπαναστατικό χαρακτήρα των αστικών πολιτικών δυνάμεων στην Ουκρανία που, κάτω από τον μανδύα της υπεράσπισης της εθνικής αυτοδιάθεσης, συμμαχούσαν με τις διάφορες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και με τους “λευκοφρουρίτες” στρατηγούς για το χτύπημα της Σοβιετικής εξουσίας, παζαρεύοντας στην πράξη ακόμα και τα εθνικά συμφέροντα του Ουκρανικού λαού που δήθεν υπεράσπιζαν. Τότε, όπως και σήμερα, η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του νότου της πρώην Ρωσικής αυτοκρατορίας αποτελούσε πόλο έλξης, τόσο των ντόπιων αστικών στοιχείων, όσο και των ισχυρών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Τότε, όπως και σήμερα, το εθνικό ζήτημα χρησιμοποιούνταν για τη διαίρεση και τον αλληλοσπαραγμό των λαών. Στον αντίποδα όμως τότε, αντίθετα με

¹ Β.Ι.Λένιν, «Για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών», Άπαντα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, τόμος 25, σελ.289.

σήμερα, βρίσκονταν η Σοβιετική εξουσία που μόλις έκανε τα πρώτα βήματα της.

Το φθινόπωρο του 1918 όταν, ως αποτέλεσμα της Γερμανικής επανάστασης και των ηττών στο μέτωπο, αποκαλύφθηκε η κατάρρευση των δυνάμεων του Γερμανικού ιμπεριαλισμού, ο Λένιν με διορατικότητα εντοπίζει τις αναδιατάξεις δυνάμεων και συμμαχιών στο έδαφος της Ουκρανίας προκειμένου να αντιμετωπιστεί η προλεταριακή εξουσία. Όπως τονίζει «*οι αγγλογάλλοι λένε: εμείς θα έλθουμε στην Ουκρανία, αλλά μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν ακόμα εκεί τα δικά μας στρατεύματα κατοχής, εσείς, Γερμανοί, μην αποσύρετε τα στρατεύματα σας, γιατί αλλιώς την εξουσία στην Ουκρανία θα την πάρουν οι εργάτες και θα θριαμβεύσει και εκεί η Σοβιετική εξουσία...η εθνική αστική τάξη δεν θα κρατηθεί ούτε μια μέρα, αν αποχωρήσουν τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής*» («*Έκθεση στην κοινή συνεδρίαση της ΠΚΕΕ, του Σοβιέτ Μόσχας, των εργοστασιακών επιτροπών και των συνδικάτων*», 22/10/1918).

Στα κείμενα της συλλογής αποκαλύπτεται η μεθοδική προσπάθεια στερέωσης της Σοβιετικής εξουσίας στις περιοχές εκείνες της Ουκρανίας που σταδιακά απελευθερώνονταν από τις αντεπαναστατικές δυνάμεις, με αυστηρό υπολογισμό των εθνικών και ταξικών ιδιομορφιών, με το παραμέρισμα όλων των εμποδίων για την ελεύθερη ανάπτυξη της Ουκρανικής γλώσσας και του πολιτισμού, με υπομονετική αντιμετώπιση τόσο των εθνικιστικών τάσεων στους κόλπους των καθυστερημένων τμημάτων των μαζών της Ουκρανίας λόγω της μακραίωνης καταπίεσης, όσο και των μεγαλορωσικών επιβιώσεων.

Επισημαίνεται, για παράδειγμα, σε Απόφαση της Κ.Ε. τον Δεκέμβρη του 1919 ότι «επειδή στην Ουκρανία η αγροτιά αποτελεί, σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό απ'ότι στη Ρωσία, τη μεγαλύτερη μάζα του πληθυσμού, καθήκον της Σοβιετικής εξουσίας στην Ουκρανία είναι να κατακτήσει την εμπιστοσύνη όχι μόνο της αγροτικής φτωχολογιάς, αλλά και των πλατιών στρωμάτων της μεσαίας αγροτιάς....». Ή, ακόμα, διατυπώνεται η προειδοποίηση «να μην επιτραπεί το πλημμύρισμα των Σοβιετικών ιδρυμάτων με μικροαστικά ουκρανικά στοιχεία της πόλης, που δεν καταλαβαίνουν τις συνθήκες ζωής των πλατιών αγροτικών μαζών, και που συχνά καλύπτονται κάτω από την σημαία του κομμουνισμού» («Απόφαση της Κ.Ε του ΚΚΡ για την Σοβιετική εξουσία στην Ουκρανία» 2/12/1919).

Όπως τόνιζε και ο Λένιν: «Ανένδοτοι, αδιάλλακτοι πρέπει να είμαστε [μόνο] απέναντι σε ότι αφορά τα βασικά συμφέροντα της εργασίας στον αγώνα για την απελευθέρωση της από τον ζυγό του κεφαλαίου». ² Γιατί, συμπλήρωνε ο Στάλιν, «Υπάρχουν περιπτώσεις όπου το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης έρχεται σε αντίθεση με το άλλο, το ύψιστο δικαίωμα – με το δικαίωμα της εργατικής τάξης που ανέβηκε στην εξουσία να στερεώσει την εξουσία της....». ³

Για τους μπολσεβίκους το συνολικό συμφέρον της εργατικής τάξης, ανεξάρτητα από εθνότητα και από συνοριακές διαιρέσεις, άρα και η ενότητα του προλεταριακού κράτους, συνιστούσε το υπέρτατο κριτήριο. Η επισήμανση αυτή του Στάλιν δίνει ξεκάθαρη απάντηση και στην λαθροχειρία του Πούτιν να αναγορεύσει το δικαίωμα των Σοβιετικών Δημοκρατιών στον

² Β.Ι.Λένιν, «Γράμμα προς τους εργάτες και αγρότες της Ουκρανίας απ' αφορμή τις νίκες ενάντια στον Ντενίκιν», Άπαντα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, τόμος 40, σελ. 43.

³ Ι.Β.Στάλιν, «Τελικός λόγος πάνω στην εισήγηση για τους εθνικούς παράγοντες στην ανοικοδόμηση του Κόμματος και του κράτους». Άπαντα Στάλιν, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, τόμος 5, σελ.301.

αποχωρισμό ως τον παράγοντα εκείνον που οδήγησε στην διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Ιδιαίτερη ιστορική σημασία έχουν τα αδημοσίευτα μέχρι σήμερα τηλεγραφήματα του Στάλιν προς τον Λένιν την περίοδο Φλεβάρη – Αυγούστου 1920, όταν ο Στάλιν βρισκόταν για μεγάλα διαστήματα στην περιοχή της Ουκρανίας, με καθοδηγητική ευθύνη στο επιτελείο του Ν/Δ μετώπου του Κόκκινου Στρατού. Τα τηλεγραφήματα αυτά φανερώνουν τα σύνθετα ζητήματα που είχε να αντιμετωπίσει η επαναστατική εξουσία στην περιοχή – στρατιωτικές επιχειρήσεις για την συντριβή της αντεπανάστασης και της ιμπεριαλιστικής επέμβασης, αντιπαραθέσεις με την αστική εξουσία της Πολωνίας, καθήκοντα οικονομικής ανοικοδόμησης της ρημαγμένης από τον παγκόσμιο πόλεμο και την εμφύλια σύγκρουση Ουκρανίας, αλλά και διαπάλη στο εσωτερικό του Κ.Κ (μπ) της Ουκρανίας.

Ο επαναστατικός ενθουσιασμός της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής αποτυπώνεται πολύ χαρακτηριστικά στα λόγια μιας επιστολής του Στάλιν προς τον Λένιν από το Χάρκοβο στις 24 Ιούλη 1920: *«Τώρα, που έχουμε την Κομιντέρν, την ηττημένη Πολωνία και έναν λίγο πολύ ανεκτό Κόκκινο στρατό που, απ' την άλλη μεριά, η Αντάντ επιδιώκει μιαν ανάπαυλα σε όφελος της Πολωνίας.... στην ημερήσια διάταξη της Κομιντέρν πρέπει να θέσουμε το ζήτημα της οργάνωσης της εξέγερσης στην Ιταλία.... Με λίγα λόγια: πρέπει να σηκώσουμε άγκυρα και να ξεκινήσουμε, όσο ο ιμπεριαλισμός δεν έχει ακόμα προλάβει να τακτοποιήσει το διαλυμένο του κάρο (και μπορεί ακόμα να το τακτοποιήσει κάπως για μια ορισμένη περίοδο) και ο ίδιος δεν έχει περάσει σε αποφασιστική επίθεση»*. Η ιστορία μπορεί να έδειξε ότι ο υποκειμενικός παράγοντας ίσως δεν ήταν ακόμα έτοιμος για το επαναστατικό άλμα σε χώρες όπως η Ιταλία, αλλά το συγκεκριμένο απόσπασμα

καταδεικνύει πως οι μπολσεβίκοι ηγέτες, παλεύοντας για την εδραίωση της επαναστατικής εξουσίας στη δική τους χώρα, ποτέ δεν έβγαζαν από τη ματιά τους τη στενή σύνδεση αυτής της πάλης με τα καθήκοντα του διεθνούς επαναστατικού κινήματος.

Τα ντοκουμέντα αυτά αποκαλύπτουν τη στενότερη συνεργασία των δύο Μπολσεβίκων ηγετών και καταρρίπτουν πλήρως τις ανιστόρητες απόψεις περί αντιπαράθεσης μεταξύ τους. Η εκτενής αλληλογραφία τους (είναι χαρακτηριστικό ότι σε άλλη Σοβιετική συλλογή του 1947 περιλαμβάνονται μόνο για την περίοδο 1918-1920 πάνω από 140 επιστολές – τηλεγραφήματα – αναφορές που ανταλλάχτηκαν μεταξύ τους) φανερώνει τους κοινούς χειρισμούς τους την κρίσιμη αυτή για την Σοβιετική εξουσία περίοδο, την ταύτιση στην πολιτική τους γραμμή και την μεγάλη εμπιστοσύνη που έτρεφε ο Λένιν απέναντι στον Στάλιν και τις πολιτικο-οργανωτικές του ικανότητες.

Ιδιαίτερη ιστορική σημασία έχουν οι εισηγήσεις του Στάλιν σχετικά με τον σχηματισμό της Σοβιετικής Ένωσης τον Δεκέμβρη του 1922 και οι *«Θέσεις για τους εθνικούς παράγοντες στην ανοικοδόμηση του Κόμματος και του κράτους»* που συζητήθηκαν στο 12^ο Συνέδριο του Κόμματος τον Απρίλη του 1923. Μέσα από τα ντοκουμέντα αυτά αναδεικνύονται οι μεγάλες δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει η Σοβιετική εξουσία στο εγχείρημα διαμόρφωσης του πανενωσιακού κράτους και τα βαρίδια της κληρονομιάς του παρελθόντος που είχε να καταπολεμήσει. Από τη μια μεριά, παρεκκλίσεις, κυρίως από στελέχη Ρωσικής εθνικότητας, που *«δεν υπολογίζουν στη δουλειά τους τις ιδιομορφίες της κάθε δοσμένης εθνότητας όσον αφορά την ταξική συγκρότηση, τον πολιτισμό, τον τρόπο ζωής και το ιστορικό παρελθόν της»*. Από την άλλη μεριά, παρεκκλίσεις προς τον

αστικοδημοκρατικό εθνικισμό από κομμουνιστές των μικρότερων εθνοτήτων, «που έζησαν τη δύσκολη περίοδο της εθνικής καταπίεσης και δεν έχουν ακόμα απαλλαγεί ολοκληρωτικά από το φάντασμά της, υπερβάλλουν συχνά τη σημασία που έχουν οι εθνικές ιδιομορφίες στην κομματική δουλειά».⁴

Περιλαμβάνονται, επίσης, στη συλλογή της «Σύγχρονης Εποχής» ορισμένες (αδημοσίευτες μέχρι τώρα στα Ελληνικά) επιστολές του Στάλιν προς τα μέλη του Π.Γ. του ΠΚΚ (μπ) Καγκανόβιτς και Μολότοφ το καλοκαίρι του 1932 (σταλμένες από τον τόπο αδείας του προς την Μόσχα). Οι επιστολές αυτές δίνουν μια ανάγλυφη εικόνα των δυσκολιών που αντιμετώπιζε την εποχή εκείνη η σοσιαλιστική οικοδόμηση στον τομέα της αγροτικής παραγωγής. Η πλατιά κολεκτιβοποίηση στην ύπαιθρο συναντούσε αντικειμενικά οργανωτικά προβλήματα, αλλά και την ανοιχτή υπονόμηση διαφόρων στοιχείων ανάμεσα στα πιο εύπορα στρώματα της αγροτιάς, που ενισχύονταν και από αστικές δυνάμεις στο εξωτερικό της χώρας (π.χ την Πολωνία που από τον Απρίλη του 1920 είχε καταλάβει τις δυτικές περιοχές της Σοβιετικής Ουκρανίας).

Οι επιστολές φανερώνουν ότι οι δυσκολίες αυτές επιτείνονταν από λανθασμένες μεθόδους στην εφαρμογή της μπολσεβίκικης πολιτικής εκ μέρους της κομματικής και κρατικής ηγεσίας στην Ουκρανία, μεθόδους που αντικειμενικά έριχναν νερό στον μύλο της αντεπανάστασης. Είναι αποκαλυπτική η ακόλουθη επισήμανση του Στάλιν στην επιστολή του της 18 Ιούνη 1932: «*Το βασικό λάθος της δουλειάς μας για τη συγκέντρωση σιτηρών την περυσινή χρονιά, ειδικά στην Ουκρανία και τα Ουράλια, ήταν ότι το πλάνο συγκέντρωσης σιτηρών κατανεμήθηκε στα ραγιόν και στα κολχόζ και υλοποιήθηκε, όχι με έναν οργανωμένο τρόπο, αλλά αυθόρμητα, στη βάση της*

⁴ I.B.Στάλιν, «Οι εθνικοί παράγοντες στην ανοικοδόμηση του Κόμματος και του κράτους». Άπαντα, τόμος 5.

εξισωτικής «αρχής». Υλοποιήθηκε με μηχανιστικό τρόπο, δίχως να παίρνεται υπόψη η κατάσταση σε κάθε μεμονωμένο ραγιόν, δίχως να παίρνεται υπόψη η κατάσταση σε κάθε μεμονωμένο κολχόζ. Αυτή η μηχανιστική εξισωτική προσέγγιση στο ζήτημα είχε ως αποτέλεσμα να προκύψουν εξόφθαλμοι παραλογισμοί, εξαιτίας των οποίων στην Ουκρανία, παρά την ύπαρξη μιας καλής σοδειάς, μια σειρά εύφορων ραγιόν βρέθηκαν σε μια κατάσταση καταστροφής και πείνας. Τα αποτελέσματα αυτών των λαθών έχουν τώρα την επίδραση τους στα ζητήματα της σποράς, ειδικά στην Ουκρανία, και μερικές δεκάδες χιλιάδες Ουκρανών κολχόζικων περιπλανώνται ακόμα σε ολόκληρο το Ευρωπαϊκό τμήμα της ΕΣΣΔ και ρίχνουν το ηθικό των κολχόζ με τα παράπονα τους και τις γκρίνιες τους».

Τα γραφόμενα από τον Στάλιν σχετικά με τα οξυμένα προβλήματα που αντιμετώπιζε την περίοδο εκείνη η συλλογή σιτηρών στην Ουκρανία και η τροφοδοσία του πληθυσμού αποκαλύπτουν το πραγματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η ηγεσία στο κέντρο της ΕΣΣΔ λάμβανε τις αποφάσεις της, συχνά με αντικρουόμενες και παραπλανητικές εισηγήσεις και αιτήματα εκ μέρους των τοπικών στελεχών. Αποδομούν όμως και τη γνωστή δυτική προπαγάνδα περί δήθεν συνειδητής απόφασης της Σοβιετικής εξουσίας να προβεί σε «γεννοκτονία» του Ουκρανικού λαού μέσω της κολεκτιβοποίησης και των αυξημένων πλάνων συλλογής σιτηρών (ο αποκαλούμενος «μεγάλος λιμός» ή «χολοντομόρ»). Στα κείμενα φανερώνεται η προσπάθεια της Σοβιετικής ηγεσίας να ενισχύσει την Ουκρανία με μεγαλύτερα αποθέματα αγροτικών προϊόντων από τις αρχές του καλοκαιριού του 1932, προσπάθεια που κορυφώνεται με την απόφαση του Πολιτικού Γραφείου στις 17 Αυγούστου να μειωθεί κατά 50% το πλάνο συλλογής σιτηρών στα κολχόζ των περιοχών της Ουκρανίας που είχαν υποφέρει περισσότερο.

Κλείνουμε την σύντομη αυτή παρουσίαση με ένα απόσπασμα από το άρθρο του Στάλιν «*Η πολιτική της κυβέρνησης στο εθνικό ζήτημα*», που δημοσιεύτηκε στην Ιζβέστια τον Φλεβάρη του 1919. Ίσως δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερη απάντηση στους αστούς πολιτικάντηδες και δημοσιολόγους που κατηγορούν σήμερα τους μπολσεβίκους για την «καταρράκωση του μεγαλείου» της Ρωσικής αυτοκρατορίας ή (από την άλλη όχθη) για καταπίεση της Ουκρανικής εθνότητας.

Έγραφε ο Στάλιν: «*Οι εχθροί του Κόμματος των Μπολσεβίκων έριχναν βέβαια στη σοβιετική εξουσία την ευθύνη της διάλυσης. Δεν είναι, όμως, δύσκολο να καταλάβει κανείς ότι η σοβιετική εξουσία δεν μπορούσε, αλλά και δεν ήθελε να αντιταχτεί στο αναπότρεπτο προτσές της προσωρινής διάλυσης. Η σοβιετική εξουσία καταλάβαινε ότι με την πτώση του ρωσικού ιμπεριαλισμού δεν μπορούσε παρά να καταρρεύσει αναπότρεπτα και η στηριγμένη στη βία ενότητα της Ρωσίας, που κρατιόταν με τις ιμπεριαλιστικές λόγχες. Η σοβιετική εξουσία, χωρίς να προδώσει τον εαυτό της, δεν μπορούσε να διατηρήσει την ενότητα χρησιμοποιώντας τις μεθόδους του ρωσικού ιμπεριαλισμού. Η σοβιετική εξουσία καταλάβαινε πολύ καλά ότι ο σοσιαλισμός δεν έχει ανάγκη από μια οποιαδήποτε ενότητα, αλλά από ενότητα αδελφική και ότι τέτοια ενότητα ή θα πραγματοποιηθεί μόνο με την εθελοντική συμμαχία των εργαζόμενων τάξεων των εθνοτήτων της Ρωσίας ή δε θα πραγματοποιηθεί καθόλου...».* **Και μια τέτοια ενότητα πραγματοποιήθηκε και μεγαλούργησε στα πλαίσια της Σοβιετικής Ένωσης.**

Βασίλης Όψιμος